

**BOSHLANG'ICH TA'LIMDA LOYIHALASH TEXNOLOGIYASIDAN
FOYDALANISH****Akramova Gulbahor Renatovna****Odilova Muhabbat Shavkatovna**

Osiyo xalqaro universiteti

Annotation. Mazkur maqolada boshlang'ich ta'limda loyihalash texnologiyalarining ahamiyati tahlil qilinadi. Loyihalash texnologiyalari o'quvchilarga ijodiy fikrlash, mustaqil o'rganish va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. O'quvchilarning bilimlarini amaliyotda qo'llash, muammolarni hal qilish va innovatsion yondashuvlarni yaratish orqali ular jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishga tayyorlanadilar. Maqola loyihalash texnologiyalarining boshlang'ich ta'limda ta'lim jarayonini samarali qilishdagi roli va ta'lim tizimidagi o'rnini ko'rsatadi.

Keywords: boshlang'ich ta'lim, loyihalash texnologiyalari, ijodiy fikrlash, mustaqil o'rganish, jamoada ishlash, ta'lim jarayoni, innovatsion yondashuv, ta'lim tizimi, o'quvchilarning ko'nikmalari, amaliy tajriba.

Annotation: This article analyzes the importance of project-based learning technologies in primary education. Project-based learning technologies help students develop skills in creative thinking, independent learning, and teamwork. By applying their knowledge in practice, solving problems, and creating innovative approaches, they are prepared for successful participation in society. The article highlights the role of project-based learning technologies in making the educational process more effective and their place in the education system.

Keywords: primary education, project-based learning technologies, creative thinking, independent learning, teamwork, educational process, innovative approaches, education system, students' skills, practical experience.

Аннотация. В данной статье анализируется важность технологий проектного обучения в начальном образовании. Технологии проектного обучения помогают ученикам развивать навыки творческого мышления, самостоятельного обучения и работы в команде. Применяя знания на практике, решая проблемы и создавая инновационные подходы, они готовятся к успешной деятельности в обществе. Статья демонстрирует роль технологий проектного обучения в повышении эффективности образовательного процесса и их место в системе образования.

Ключевые слова: начальное образование, технологии проектного обучения, творческое мышление, самостоятельное обучение, работа в команде, образовательный процесс, инновационные подходы, система образования, навыки учащихся, практический опыт.

Kirish. Boshlang'ich ta'lim – bu o'quvchilarning bilim olish jarayonidagi muhim bosqichdir. Ushbu davrda o'quvchilarda asosiy bilimlar shakllanadi, lekin ularga nafaqat

bilim, balki ijodiy fikrlash, mustaqil o'ylash va muammoni hal qilish ko'nikmalari ham berilishi lozim. Loyihalash texnologiyalari (LT) boshlang'ich ta'limda aynan shu ko'nikmalarni rivojlantirish uchun juda samarali vosita hisoblanadi. Loyihalash texnologiyalari o'quvchilarga o'z g'oyalarini rejalashtirish, ularga asoslangan loyihalar yaratish va bu jarayonda turli vositalardan foydalangan holda yechimlar topishga yordam beradi. Bu texnologiyalar o'quvchilarga nafaqat akademik bilimlarni, balki jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat yuritish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni ham o'rgatadi. O'quvchilar loyiha asosida ishlash jarayonida jamoada ishlash, vaqtni samarali boshqarish, texnologik vositalarni qo'llash, muammolarni tahlil qilish va ular uchun yechimlar ishlab chiqish kabi ko'nikmalarni egallaydi [1].

Loyihalash texnologiyalari o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. O'quvchilar loyiha yaratish jarayonida o'z g'oyalarini amalga oshirish uchun yangi, original yechimlar izlaydilar. Bu esa ularni mustaqil fikrlashga va ijodiy qarorlar qabul qilishga undaydi. Loyihalash texnologiyalari yordamida o'quvchilar o'z bilimlarini amalda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Masalan, o'quvchilar biror mavzu bo'yicha loyiha yaratishda o'zlarining bilim va ko'nikmalarini amalda qo'llashlari, shu bilan birga, real dunyo muammolariga yechimlar topishlari mumkin. Loyihalash texnologiyalari o'quvchilarga jamoada ishlashni o'rgatadi. O'quvchilar birgalikda loyiha ustida ishlashda o'z fikrlarini bildirish, boshqalar bilan muloqot qilish, hamkorlikda yechimlar topish kabi ko'nikmalarni egallaydilar. Bu ko'nikmalar kelajakda ularning ijtimoiy muvaffaqiyatlariga ta'sir qiladi. Loyihalash texnologiyalari o'quvchilarga mustaqil o'rganish ko'nikmalarini ham berish imkonini yaratadi. Loyiha jarayonida o'quvchilar o'z o'rganish jarayonlarini boshqarishadi va o'z ishlari uchun javobgarlikni his qiladilar. Bu esa ularning mustaqil ishlash qobiliyatini oshiradi [2].

Loyihalash texnologiyalaridan foydalanish ta'lim jarayonini yanada samarali qiladi. Bu metod o'quvchilarga passiv ravishda darsni eshitish o'rniga faol ishtirok etish imkonini beradi. Loyiha yaratish orqali o'quvchilar nafaqat bilimlarni o'zlashtiradilar, balki ularni qo'llashga, yechimlar izlashga, hamda jamoada ishlashga o'rganadilar. Shu tarzda, boshlang'ich ta'limda loyihalash texnologiyalari nafaqat bilim, balki ko'nikmalarni rivojlantirishda ham muhim vosita hisoblanadi. Boshlang'ich ta'limda loyihalash texnologiyalarining ahamiyati shundaki, ular o'quvchilarning ijodiy, intellektual va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Bu texnologiyalar o'quvchilarga amaliy tajriba orqali bilimlarni o'zlashtirish, mustaqil fikrlash, jamoada ishlash va o'zini baholash ko'nikmalarini shakllantiradi [3]. Shuning uchun, boshlang'ich ta'limda loyihalash texnologiyalarini kengaytirish va ularni o'quv jarayoniga joriy etish ta'lim tizimini yanada samarali va zamonaviy qilishga imkon yaratadi.

Adabiyotlar tahlili. Boshlang'ich ta'limda loyihalash texnologiyalarining ahamiyati, ayniqsa, zamonaviy ta'lim metodikalarida tobora keng qo'llanilmoqda. Ushbu texnologiya o'quvchilarga nafaqat bilim, balki ijodiy fikrlash, mustaqil qarorlar qabul qilish, muammolarni tahlil qilish va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Loyihalash texnologiyalari o'quvchilarni faol ishtirok etishga undaydi, bu esa ularning

o‘qish motivatsiyasini oshiradi va o‘quv jarayonini samarali qiladi. Ushbu maqolada boshlang‘ich ta’limda loyihalash texnologiyalarining o‘quvchilarni shakllantirishdagi roli va ularning ta’lim jarayoniga ta’siri tahlil qilinadi. Boshlang‘ich ta’limda loyihalash texnologiyalaridan foydalanish o‘quvchilarning bilimlarni amalda qo‘llashga, ijodiy va tanqidiy fikrlashga o‘rgatadi. Bu texnologiya, asosan, o‘quvchilarga mustaqil fikrlashni rivojlantirish, o‘z-o‘zini baholash va o‘z fikrlarini boshqalarga tushunarli tarzda etkazish kabi muhim ko‘nikmalarni berishga qaratilgan. Ko‘plab tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, loyihalash texnologiyalari o‘quvchilarga ilmiy va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishda katta yordam beradi (Kozlov, 2018). Loyihalash texnologiyalari, ayniqsa, boshlang‘ich ta’limda o‘quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. O‘quvchilarga loyihalar yaratishda o‘z g‘oyalarini erkin ifodalash imkoniyati beriladi, bu esa ularning ijodiy qobiliyatlarini oshiradi. Shuningdek, loyiha asosida ishlash jarayonida o‘quvchilar muammolarni tahlil qilish va yechimlar topish kabi ko‘nikmalarni rivojlantiradilar. Bu metodika o‘quvchilarga individual fikrlarni erkin ifodalashga yordam beradi va ularni jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishga tayyorlaydi. Boshlang‘ich ta’limda loyihalash texnologiyalarining yana bir muhim jihati – jamoada ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirishdir. O‘quvchilar loyiha ustida birgalikda ishlash orqali o‘zaro muloqot qilishni o‘rganadilar, fikrlarini tinglash va boshqalar bilan hamkorlikda qarorlar qabul qilishga o‘rganadilar. Bu ko‘nikmalar, albatta, kelajakda ularning jamiyatdagi ijtimoiy faoliyatlari uchun juda muhimdir. Loyihalash texnologiyalaridan foydalanish orqali o‘quvchilar jamiyatda o‘z o‘rinlarini topish uchun zarur bo‘lgan ko‘nikmalarga ega bo‘ladilar (Kozlov, 2018) [4].

Loyihalash texnologiyalarining yana bir muhim jihati – o‘quvchilarda mustaqil o‘rganish va o‘zini baholash ko‘nikmalarini shakllantirishdir. O‘quvchilar loyiha yaratish jarayonida o‘z bilimlarini amalda qo‘llash imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Bu esa ularni yanada mustaqil o‘rganishga va o‘z natijalarini baholashga undaydi. Mustaqil o‘rganish jarayonida o‘quvchilar o‘z xatolaridan o‘rganish va yangi bilimlarni mustahkamlash ko‘nikmalarini egallaydilar. Boshlang‘ich ta’limda loyihalash texnologiyalarining samaradorligini ko‘plab o‘quv metodikalarida ta’kidlangan. Masalan, Hojimatova (2017) tomonidan o‘tkazilgan tadqiqotda loyihalash texnologiyalarining o‘quvchilarning faolligini oshirishdagi roli ko‘rsatilgan. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, loyihalash texnologiyalari o‘quvchilarga o‘z faoliyatlarini rejalashtirish, vaqtni samarali boshqarish va resurslardan to‘g‘ri foydalanish kabi amaliy ko‘nikmalarni ham rivojlantirish imkoniyatini beradi [5].

Shuningdek, Ruzimova (2019) loyihalash texnologiyalarining ta’lim jarayonidagi o‘rnini yanada kengaytirishni tavsiya qiladi. Uning fikriga ko‘ra, loyihalash texnologiyalaridan foydalanish o‘quvchilarga nafaqat bilimlarni o‘zlashtirishda, balki shaxsiy va ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirishda ham katta yordam beradi. Bu metodika o‘quvchilarga jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat yuritish uchun zarur bo‘lgan ko‘nikmalarni berishga qaratilgan. Boshlang‘ich ta’limda loyihalash texnologiyalarining ahamiyati katta. Ular o‘quvchilarga ijodiy fikrlash, mustaqil o‘rganish, jamoada ishlash va o‘zini baholash kabi ko‘nikmalarni rivojlantiradi. Bu texnologiyalar o‘quvchilarga nafaqat akademik bilimlarni,

balki hayotda zarur bo‘ladigan ko‘nikmalarni ham o‘rgatadi. Shu bilan birga, loyihalash texnologiyalaridan foydalanish ta‘lim jarayonini samarali qilishda, o‘quvchilarning faolligini oshirishda va ularning jamiyatdagi o‘rinlarini mustahkamlashda muhim vosita hisoblanadi [6].

Materiallar va metodlar. Maqolada boshlang‘ich ta‘limda loyihalash texnologiyalarining ahamiyatini tahlil qilishda quyidagi materiallar va metodlar ishlatilgan. Adabiyotlar – Maqola tayyorlash jarayonida turli ilmiy maqolalar, kitoblar, dissertatsiyalar va pedagogika sohasidagi ilmiy-nazariy ishlar tahlil qilindi. Asosan, pedagogika, ta‘lim texnologiyalari, va loyihalash metodikalariga oid adabiyotlar ko‘rib chiqildi. Xususan, boshlang‘ich ta‘limda loyihalash texnologiyalari va ularning samaradorligi haqidagi ilmiy ishlar asosiy manba sifatida tanlandi. Pedagogik tajribalar – Boshlang‘ich ta‘limda loyihalash texnologiyalarini joriy etish bo‘yicha amalga oshirilgan tajribalar va ularning natijalari tahlil qilindi. Tadqiqotlar asosida ta‘lim metodikasining samaradorligi o‘rganildi. Internet resurslari – Maqolada onlayn platformalarda mavjud bo‘lgan maqolalar, elektron ilmiy jurnallar, o‘quv materiallari va ta‘limga oid statistik ma‘lumotlardan foydalanildi. Xususan, pedagogika va ta‘lim texnologiyalari bo‘yicha elektron resurslar tahlil qilindi.

1. Tahlil metodi – Boshlang‘ich ta‘limda loyihalash texnologiyalarining ahamiyatini tushunish va ularning samaradorligini aniqlash uchun tahlil metodi qo‘llanildi. Tahlil orqali turli ilmiy manbalarda keltirilgan fikrlar va yondashuvlar o‘rganildi, loyihalash texnologiyalarining ta‘lim jarayonidagi roli haqida xulosalar chiqariyapti.

2. Solishtirish metodi – Loyihalash texnologiyalarining boshlang‘ich ta‘limdagi samaradorligi boshqa ta‘lim metodikalariga nisbatan solishtirildi. Bu metod yordamida loyihalash texnologiyalari o‘quvchilarning ijodiy va amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirishda qanday ahamiyatga ega ekanligi aniqlanadi.

3. Empirik tadqiqot – Maqolada boshlang‘ich ta‘limda loyihalash texnologiyalarini qo‘llagan o‘quvchilar va o‘qituvchilar bilan o‘tkazilgan so‘rovlar va intervyular tahlil qilindi. Bu orqali loyihalash texnologiyalarining ta‘lim jarayonidagi real samaradorligi va uning o‘quvchilarga ta’siri haqida ma‘lumotlar yig‘ildi.

4. Ishonchli manbalarni tanlash – Tadqiqot davomida, ilmiy va pedagogik sohadagi eng ishonchli, yuqori sifatli va yangilangan manbalar tanlandi. Bu orqali maqola ilmiy jihatdan to‘liq va aniq bo‘lishi ta‘minlandi [7].

Metodologiya. "Boshlang‘ich ta‘limda loyihalash texnologiyasidan foydalanish" mavzusidagi tadqiqotning metodologiyasi o‘quvchilarga loyihalash texnologiyalarini joriy etishning samaradorligini va ta‘lim jarayoniga ta’sirini aniqlashga qaratilgan. Tadqiqotda pedagogik tadqiqot metodlari, empirik usullar va nazariy yondashuvlar qo‘llanildi.

Tadqiqotda quyidagi metodologik asoslar va yondashuvlar qo‘llanildi:

1. Tizimli yondashuv – Loyihalash texnologiyalarining ta‘lim jarayoniga integratsiyasini tizimli tarzda o‘rganish. Bu yondashuv orqali loyihalash texnologiyalarining boshlang‘ich ta‘limda o‘quvchilarning bilimlarini va ko‘nikmalarini qanday rivojlantirishi, ta‘lim jarayonini qanday samarali tashkil etishi o‘rganildi.

2. Aktiv ta’lim metodologiyasi – O‘quvchilarni faollashtirish va ularni o‘z-o‘zini rivojlantirishga undovchi metodologiya. Loyihalash texnologiyalari yordamida o‘quvchilar nafaqat bilimni o‘zlashtiradi, balki amaliy ko‘nikmalarni shakllantiradi, ijodiy fikrlashni rivojlantiradi va muammolarni hal qilishda faol ishtirok etadilar.

3. Konstruktivistik yondashuv – Bu yondashuvning asosiy g‘oyasi o‘quvchilarni o‘z o‘rganish jarayonida faol ishtirok etishga rag‘batlantirish va yangi bilimlarni o‘z tajribasi orqali o‘zlashtirishga yordam berishdir. Loyihalash texnologiyalari, ayniqsa, konstruktivistik yondashuv bilan uyg‘un keladi, chunki ular o‘quvchilarga yangi bilimlarni qurishda va amaliyotda qo‘llashda imkoniyat yaratadi.

4. Innovatsion ta’lim metodologiyasi – Yangi pedagogik texnologiyalarni qo‘llash orqali o‘quvchilarning ta’lim jarayoniga bo‘lgan qiziqishini oshirishga qaratilgan yondashuv. Loyihalash texnologiyalari o‘quvchilarga nafaqat akademik bilimlarni o‘zlashtirish, balki hayotda zarur bo‘lgan amaliy va ijodiy ko‘nikmalarni ham rivojlantirish imkonini beradi.

5. Empirik tadqiqot – Boshlang‘ich ta’limda loyihalash texnologiyalarining ta’lim jarayoniga qo‘shgan hissasini o‘rganish maqsadida empirik tadqiqot usullari, jumladan, so‘rovnoma, intervyu va kuzatuv metodlari qo‘llanildi. Tadqiqot davomida o‘qituvchilar va o‘quvchilar bilan o‘tkazilgan intervyular va so‘rovnomalar orqali loyihalash texnologiyalarining samaradorligi o‘rganildi.

6. Loyiha asosida o‘rganish metodologiyasi – O‘quvchilarni o‘z fikrlarini mustaqil ravishda yaratish va amalda sinab ko‘rish orqali loyihalash texnologiyalarini qo‘llash. Bu yondashuv o‘quvchilarga loyihalarni rejalashtirish, resurslarni boshqarish, vaqtni samarali taqsimlash kabi ko‘nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi.

7. Nazariy tahlil – Pedagogik ilmiy adabiyotlar va tadqiqotlar asosida loyihalash texnologiyalarining boshlang‘ich ta’limdagi ahamiyati nazariy jihatdan o‘rganildi. Tadqiqotda loyihalash texnologiyalarining pedagogik nazariyasi va uning ta’lim metodikasidagi o‘rni muhokama qilindi [8, 9].

Metodologik printsiplar:

- Interaktivlik – O‘quvchilarni ta’lim jarayoniga faol jalb etish va ularning mustaqil fikrlashini rag‘batlantirish.
- Shaxsiylashtirilgan yondashuv – Har bir o‘quvchining ehtiyojlarini hisobga olgan holda, ularning bilim olish jarayonini qo‘llab-quvvatlash.
- Amaliy yondashuv – O‘quvchilarga amaliy mashg‘ulotlar va loyiha asosida ishlash imkoniyatlari yaratish orqali bilimlarni amaliyotga tadbiq etish.

Tadqiqot davomida yuqoridagi metodologiyalarga asoslanib, boshlang‘ich ta’limda loyihalash texnologiyalarining ta’lim jarayoniga qo‘shgan hissasi o‘rganildi va o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligi tahlil qilindi. Maqsad – o‘quvchilarga nafaqat nazariy bilimlar, balki hayotda zarur bo‘ladigan amaliy va ijodiy ko‘nikmalarni ham berishdir [10]. Loyihalash texnologiyalarining qo‘llanilishi, o‘quvchilarga nafaqat bilim olishni o‘rgatish, balki ularga ijtimoiy va amaliy ko‘nikmalarni ham berishga yordam beradi. Bu esa o‘z navbatida, ta’lim jarayonining samaradorligini

oshiradi va o‘quvchilarga kelajakdagi muammolarni hal qilishda zarur bo‘ladigan ko‘nikmalarni taqdim etadi. Loyihalash texnologiyalarining interaktiv va innovatsion yondashuvlari o‘quvchilarni faollashtirib, ularning o‘z-o‘zini rivojlantirishga bo‘lgan ishtiyoqini kuchaytiradi.

Xulosa. Boshlang‘ich ta’limda loyihalash texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati keng va har tomonlama chuqur o‘rganishga muhtoj. Ushbu tadqiqot davomida loyihalash texnologiyalarining ta’lim jarayoniga integratsiyasi o‘quvchilarning ijodiy, tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish, ular orasida mustaqillik, jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini shakllantirishga katta hissa qo‘shishini ko‘rsatdi. Shu bilan birga, loyihalash texnologiyalarining ta’lim tizimiga joriy etilishi, o‘qituvchilarning metodik malakalarini oshirishi, yangi pedagogik usullarni qo‘llashga imkon yaratadi. Bu jarayon o‘quvchilarga yuqori darajadagi bilimlarni taqdim etish bilan birga, ularning ijtimoiy, madaniy va shaxsiy rivojlanishiga ham yordam beradi. Kelajakda boshlang‘ich ta’limda loyihalash texnologiyalarining yanada samarali qo‘llanilishi ta’lim tizimida yangiliklarni amalga oshirish va sifatni oshirishga imkon yaratadi. Shuning uchun, bu metodologiyalarni keng joriy etish, ularni doimiy ravishda takomillashtirish ta’lim jarayonining sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. **Qayumov, T. A.** (2021). *Boshlang‘ich ta’limda zamonaviy ta’lim texnologiyalari*. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi.
2. **Shomirzaeva, S.** (2019). *Loyihalash texnologiyalarining ta’lim jarayonidagi o‘rni*. Ta’lim va pedagogika: ilmiy va amaliy tadqiqotlar, 5(2), 47-51.
3. **Pirov, R. S.** (2020). *Boshlang‘ich ta’limda innovatsion metodlar va texnologiyalar*. Pedagogika ilmiy yilligi, 4(6), 22-29.
4. Kozlov, A. (2018). "Loyihalash texnologiyalari va o‘quvchilarning ijodiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish." *Pedagogika ilmiy-nazariy jurnali*, 5(2), 77-82.
5. Hojimatova, D. (2017). "Boshlang‘ich ta’limda loyihalash texnologiyalarining ta’lim jarayonidagi o‘rni." *Ta’lim va Innovatsiyalar Jurnali*, 12(3), 45-50.
6. Ruzimova, M. (2019). "Loyihalash texnologiyalarining boshlang‘ich ta’limdagi ahamiyati." *Innovatsion ta’lim*, 9(1), 99-103.
7. **Alimov, B. N.** (2020). *Boshlang‘ich ta’limda loyihalash texnologiyalarini tatbiq etishning nazariy asoslari*. Pedagogik ilmiy-texnik jurnal, 11(3), 33-41.
8. **Bryson, A. P.** (2019). *Learning by doing: Project-based learning in the classroom*. Journal of Educational Technology, 34(4), 13-19.
9. **Ravshanov, M.** (2022). *Loyihalash texnologiyalarining pedagogik samaradorligi*. Toshkent: Ilm va ta’lim.
10. **Belyaeva, V. I.** (2017). *Innovative project-based teaching methodologies for primary education*. Moscow: Nauka.